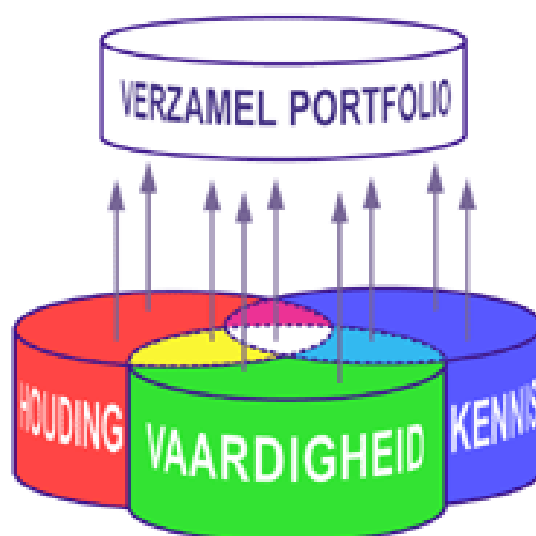

Handleiding werken aan competenties

Procedures rond portfolio voor de leerlingen van de opleidingen niveau 2,3 en 4

Cohorten 2009-2010

Inleiding

Competentiegericht opleiden heeft tot doel om mensen te leren om hun kennis, vaardigheid en houding te combineren tot **zichtbaar succesvol gedrag**.

Competentiegericht opleiden gaat niet alleen uit van de vraag wat iemand moet *weten*, maar ook van de vraag wat iemand moet *kunnen* en hoe hij moet handelen om zijn beroep succesvol uit te kunnen oefenen. Het sterke punt van competentiegericht opleiden is de directe koppeling van de competentie (het vermogen) van een persoon aan het werk in de beroepspraktijk. In een competentiegerichte opleiding staat de (ontwikkeling van de) competentie van elke individuele deelnemer centraal.

Iedereen die aan een opleiding begint beschikt over bepaalde kennis, vaardigheden en een houding. Het vermogen om deze elementen met elkaar te combineren bepaalt in hoeverre iemand competent is. Niemand begint zonder competenties aan een opleiding. Het is het doel van de opleiding om de competenties waarover je nu beschikt in kaart te brengen en die vervolgens uit te bouwen in de richting van het werken de beroepspraktijk. Het portfolio is hierbij een krachtig hulpmiddel.

Verantwoording

De keuze van Team Zorg ROC ASA om te werken met een portfolio tijdens de opleiding vloeit voort uit onze visie op competentiegericht opleiden¹. Daarin staan drie uitgangspunten centraal:

1. De opleiding moet zoveel mogelijk aansluiten bij de leerstijl en de leervragen van individuele leerlingen (maatwerk).
2. De leerling is verantwoordelijk voor het eigen leerproces. De school is verantwoordelijk voor het bieden van optimale kansen om te leren, je bent als leerling verantwoordelijk voor het benutten van die kansen.
3. Zelfreflectie is een voorwaarde voor het ontwikkelen van je eigen competenties. In de opleiding wordt veel aandacht besteed aan het leren reflecteren.

¹ Visie op competentiegerichte zorgopleidingen nov 2006

Ontwikkelingsgericht portfolio

Het portfolio van de zorgopleidingen van ROC ASA is een *ontwikkelingsgericht portfolio*.

Het ontwikkelingsportfolio heeft als doel je competentieontwikkeling in kaart te brengen en dient ook als een begeleidingsinstrument.

Het ontwikkelingsgericht portfolio is bedoeld om jouw ontwikkeling in kaart te brengen.

Reflectie is een belangrijk onderdeel van je portfolio. Je werkt als leerling tijdens je opleiding aan alles wat een bijdrage kan leveren aan je professionele ontwikkeling, die je vooral in de praktijk tegenkomt. Je verzamelt materialen die van belang zijn om je groei te laten zien:

- 1) over opgedane kennis en vaardigheden op school (stage, werk en vrije tijd),
- 2) over persoonlijke ontwikkeling (wat kan ik?)
- 3) over loopbaanontwikkeling (wat wil ik?).

De Persoonlijke Ontwikkel Plan (POP) / Persoonlijk Activiteiten Plan (PAP) dient hierbij als ondersteuning. Tijdens het vak Studieloopbaanbegeleiding (SLB) wordt hieraan aandacht aan besteed.

Er wordt gereflecteerd op de activiteiten die je als leerling hebt gedaan en er wordt een POP / stagewerkplan gemaakt voor in de toekomst.

Je mentor begeleidt de portfolio-opbouw en je werkbegeleider(s) geeft de nodige begeleiding bij het uitvoeren van je POP / PAP. Richtinggevend voor de opbouw van je portfolio zijn de **portfolio-opdrachten**, die tijdens de SLB lessen worden uitgereikt. Ook de opdrachten die je hebt gemaakt bij andere vakken zoals OAV, VPK en OMV kunnen gebruikt worden voor jouw portfolio. Enkele opdrachten zijn testen van Belbin rollen, kernkwadranten, maar ook gesprekstechnieken zoals een opnamegesprek, vergadering spelen met reflectieopdracht.

De begeleiding bij jouw portfolio

Het maken van een portfolio moet geleerd worden. Als leerling moet je leren materialen te maken, verzamelen, selecteren en ordenen. Je moet leren om overzichten te maken en te presenteren. En ook om evaluaties / reflecties te schrijven.

De mentor (portfoliobegeleider) zal je leren om:

- Relevante ervaringen waar te nemen of te selecteren.
- Ervaringen te beschrijven of vast te leggen.
- Patronen in de ervaringen te herkennen.
- Eigen gedrag onder ogen te zien.
- Reflecties te verbinden aan competentieontwikkeling.
- Alternatieven en oplossingen te bedenken.
- Keuzes te maken.
- Standpunten en een visie te ontwikkelen.

Verantwoordelijkheden rond het portfolio

Leerling

- Je bent de eigenaar van jouw portfolio
- Je bent verantwoordelijk voor het portfolio
- Portfolio bevat bewijzen die iets zeggen over: 'Wie ben ik', 'Wat kan ik', 'Waar ben ik trots op', het leerproces, de ontwikkeling en het kennisniveau.
- Je brengt zelf veranderingen aan jouw portfolio
- Je levert bewijsstukken
- De bewijslast ligt bij jou als leerling

Mentor (portfoliobegeleider)

- Bespreken van de richtlijnen rond schrijven van een reflectieverslag en het oefenen met reflectietools
- De mentor houdt het ontwikkelingsproces van de leerling in de gaten
- De mentor draagt zorg voor de voorbereidingen rond de portfoliogesprekken (introdunctie- en evaluerende gesprekken)

Praktijkinstelling: werkbegeleiders en praktijkopleiders

- De praktijkinstelling biedt de mogelijkheid aan de leerling tot het verzamelen van bewijslast
- De praktijkinstelling begeleidt de leerling om competenties te behalen, de portfolio dient hierbij als begeleidingsinstrument
- De praktijkinstelling begeleidt de leerling op het behalen van de competenties in de praktijk

Inhoud van de portfolio

In een portfolio verzamel je materiaal of bewijzen waarmee je kunt aantonen dat je gegroeid bent op bepaalde competenties. Dit materiaal moet voldoen aan het **WARG-criterium**;

Waar: Zijn de gekozen bewijzen een juiste weergave van wat jij kunt? Bijvoorbeeld het samenwerken in een groep: Is er onderscheid gemaakt in wat de groep heeft gepresteerd en wat jij zelf hebt geleerd en gedaan?

Actueel: De verschillende bewijzen moeten het huidige niveau van je competenties laten zien.

Relevant: De bewijzen moeten gaan over de ontwikkelingen waarover je op dat moment een tussentijdse of afsluitende beoordeling wilt.

Gevarieerd: Hoe meer ervaring op verschillende gebieden, hoe groter de kans dat je echt wendbaar bent later in het beroep!

De portfolio moet de volgende documenten omvatten:

1. een voorblad, voorzien van je naam, groep en opleiding (**zie bijlage 1**)
2. curriculum vitae (**zie bijlage 1**)
3. op 1A4 je bewijslast per competentie; je reflectieverslagen, gemaakte en relevante opdrachten vanuit school, verslag van gesprekken vanuit de praktijk en andere activiteiten privé (**zie bijlage 1**)
4. aftekenlijst en overzicht met je toetsresultaten

De inhoud en opbouw van een portfolio kan per leerling verschillen. Een leerling kan kiezen om:

1. per thema aan te geven aan welke competentie hij heeft gewerkt. De competenties die per thema aanbod komen wordt als leidraad gebruikt. Bijvoorbeeld bij thema 'wordt u al geholpen?' verzamel je bewijst om aan te tonen dat je gewerkt hebt aan de competenties: aandacht en begrip tonen op beginnerniveau
2. Per competentie ga je minimaal 2 tot maximaal 4 bewijzen verzamelen
3. Elke bewijslast moet voldoen aan de WARG criteria. Je moet rekening houden met de volgende zaken:
 - variatie in je bewijzen die je verzameld (niet steeds alleen reflectieverslag, maar een combinatie van reflectie, opdrachten e.d.). Daarnaast kan je ook een keuze maken in bewijzen vanuit de praktijk, school of privé. Bij privé kan je denken aan een bijbaantje.
 - streef naar recente bewijzen, waar je kunt laten zien dat je de competentie recent beheerst
 - bewijslast moet passen bij desbetreffende competentie.
 - bewijslast moet 'waar' zijn. Je kunt bij een bewijs, waar je feedback vraagt aan je werkbegeleider vragen om deze te voorzien van een naam, datum en handtekening.

Zorg er voor dat de portfolio een logisch en gestructureerd geheel is. In bijlage 1 staan voorbeelden hoe je het portfolio inricht.

Ordenen van je portfolio

Om je portfolio goed te ordenen is het handig om een map met tabbladen te gebruiken.

Je zal voor verschillende indelingen kunnen kiezen:

1. Indeling, waar de competenties leidend zijn. Dit houdt in dat je per tabblad een competentie uitwerkt met daarbij de bewijslasten die horen bij de competentie.
2. Je koppelt je competenties aan de gevolgde thema's. Bijvoorbeeld: Je werkt tijdens thema 1

'wordt u al geholpen' aan 5 competenties en deze competenties werk je uit onder tabblad thema 1 en je gaat door met tabblad thema 2, thema 3 e.d. Je zult wel onder de tabblad nog een indeling moeten maken voor de diverse competenties onder de desbetreffende thema.

Om het voor de je mentor / SLB-docent inzichtelijk te maken hoe je per periode hebt gewerkt, kan je ook gebruik maken van een beknopte samenvatting. Zo kan je mentor / SLB-docent in één oogopslag zien welke competenties je al hebt behaald en aan welke competenties je nog wilt werken. Dit is erg handig voor je mentor / SLB-docent die in eerste instantie niet steeds door je portfolio hoeft te bladeren.

De SLB-docent kan je ondersteunen bij de opbouw en ordenen van je portfolio.

Voorbeelden bewijslast vanuit de praktijk

Enkele voorbeelden van bewijsmateriaal uit de beroepspraktijk zijn:

- Stageverslagen
- Verslagen van observaties van werksituaties/uitvoeringen van prestaties in de praktijk
- Verslagen van gesprekken: tussenbeoordelings- en eindbeoordelingsgesprekken
- Video opnames of foto's
- Ingevulde anamnese, zelfzorgprofielen, verpleegplannen, zorgevaluaties,
- Werkstukken
- Verslagen van vergaderingen/notulen
- Verslagen van interviews
- Reflectieverslagen n.a.v. gesprekken
- Bedankbrieven (van bijvoorbeeld cliënten / zorgvragers)

Voorbeelden bewijslast vanuit school

- Schriftelijke toetsresultaten
- Beoordeling van een presentatie (individueel of in een groep)
- Feedback verslagen van medeleerling of mentor
- Deelname aan een activiteit zoals workshop, open dag e.d.
- Reflectieverslagen
- Cijferlijsten
- Opdrachten: leerstijlen test, kernkwadrant

Voorbeelden bewijslast privé

- Video-opnamen / Foto's / Geluidsopnames
- Websites die je hebt ontworpen
- Artikelen die je hebt geschreven

Per periode zal je een aantal bewijslasten moeten aantonen om je groei te laten zien. In de volgende tabellen staat de hoeveelheid competenties en bewijslasten aangegeven. In de handleiding 'competentielijnen' staat meer informatie over de competenties en de relatie met bewijslasten.

Om je groei te laten zien, wordt gebruikt gemaakt van de competentie-monitor (**zie bijlage 3**). Middels de competentie-monitor kan je aangeven hoe ver ben je met bepaalde competentie. Bijvoorbeeld: als het gaat om de competentie 'samenwerken' sta ik bij beginnenniveau.

Hoeveel bewijzen per periode

Verpleegkunde	1 ^e leerjaar	2 ^e leerjaar	3 ^e leerjaar	4 ^e leerjaar
Aantal competenties	Minimaal 20	Minimaal 20	Minimaal 20	Minimaal 20
Per periode van 10 weken	Minimaal 5 comp	Minimaal 5 comp	Minimaal 5 comp	Minimaal 5 comp
Bewijslast per competentie	Min 2 tot max 4	Min 2 tot max 4	Min 2 tot max 4	Min 2 tot max 4
Niveau competenties	Voornameelijk beginner	1e en 2e periode: beginner 3e en 4e periode:Gevorderd	1e,2e en 3e periode gevorderd 4e periode: start met startbekwaam	1e t/m 4e periode: startbekwaam

Verpleegkunde verkort	1e leerjaar	2e leerjaar
Aantal competenties	Maximaal 25	Maximaal 25
Per periode van 10 weken	6 comp	6 comp
Bewijslast per competentie	Min 2 tot max 4	Min 2 tot max 4
Niveau competenties	1e periode: beginnerniveau afgesloten 2e,3e en 4e periode: Gevorderd	1e periode: afronding gevorderd 2e,3e,4e periode: startbekwaam

Verzorgende	1e leerjaar	2e leerjaar	3e leerjaar
Aantal competenties	Minimaal 20	Minimaal 20	Minimaal 20
Per periode van 10 weken	Minimaal 5 comp	Minimaal 5 comp	Minimaal 5 comp
Bewijslast per competentie	Min 2 tot max 4	Min 2 tot max 4	Min 2 tot max 4
Niveau competenties	Voornameijk beginner	Afsluiten Beginner: 1e periode 2e, 3e en 4e periode: <i>Gevorderd</i>	Afsluiten gevorderd; 1e periode 2e,3e en 4e periode: startbekwaam

Ontwikkelingsgerichte portfoliogesprekken

De gesprekken bij de ontwikkelingsportfolio hebben een evaluerend karakter. Samen met jou wordt gekeken naar jouw ontwikkeling. De nadruk tijdens dit gesprek is dat de portfoliobegeleider samen met je zal kijken hoe je groei is: wat gaat goed en waaraan wil je de komende tijd nog aan werken. Tijdens deze gesprekken krijg je de nodige handvatten om je ontwikkeling verder in kaart te brengen.

Frequentie portfoliogesprekken

De frequentie van deze gesprekken is per opleiding verschillend. Voor alle zorgopleidingen is een frequentie vastgesteld van minimaal 3 keer per leerjaar. Er zijn drie soorten gesprekken:

1. **Introductie:** tijdens dit gesprek wordt het portfolio geïntroduceerd. Je krijgt uitleg over de opbouw van je portfolio. De introductie vindt plaats tijdens het 1^e leerjaar bij de start van je opleiding. Tijdens het vak SLB / MWB wordt ook aandacht besteed aan de introductie van het portfolio.
2. **Evaluerend:** hier vindt een evaluatie plaats van je ontwikkeling. Samen met je portfoliobegeleider en/of medeleerlingen wordt gekeken naar jouw groei. Deze gesprekken vinden voornamelijk plaats tijdens de mentoruren of SLB uren.
3. **Eindgesprek:** deze gesprekken vinden plaats aan het eind van ieder leerjaar. Je ontwikkeling wordt vastgesteld door je mentor. Dit gesprek vindt plaats n.a.v. de STARR-methode. Ook wordt een formulier gebruikt om de inhoud van je portfolio te evalueren. Zoals eerder is vermeld wordt je portfolio niet beoordeeld, maar wel geëvalueerd. De evaluatie van de inhoud van je portfolio wordt gedaan aan de hand van een evaluatieformulier portfolio (**zie bijlage 5**)

In onderstaand tabel wordt een globale verdeling van de portfoliomomenten per opleiding weergegeven. Tijdens de SLB uren kan gekozen worden om portfoliogesprekken in groepjes uit te voeren. Met name als het gaat om de evaluerende portfoliogesprekken (**zie bijlage 6**).

A. Zorgopleidingen niveau 3 en 4 (BOL/ BBL) 1^e jaars:

Periode	Status	Duur
Toetsweek periode 1	introductie	15 minuten
Periode 2	Evaluerend (in groepjes)	30 minuten per individu
Periode 3	Evaluerend (in groepjes)	30 minuten
Toetsweek periode 4	Eindgesprek (individueel)	30 minuten

B. Zorgopleidingen niveau 3 en 4 (BOL/ BBL) 2^e, 3^e en 4^e jaars:

Periode	Status	Duur
Toetsweek periode 1	Evaluerend (in groepjes)	30 minuten per individu
Periode 3	Evaluerend (in groepjes)	30 minuten
Toetsweek periode 4	Eindgesprek (individueel)	30 minuten

C. Zorgopleiding niveau 2 (BBL/BOL):1-jarig traject

Periode	Status	Duur
Toetsweek periode 1	Introductie	15 minuten
Toetsweek periode 3/4	Evaluerend (in groepjes)	30 minuten per individu
Toetsweek periode 4/5/6	Eindgesprek	30 minuten

Bijlagen

Bijlage 1 Onderdelen curriculum vitae

Persoonsgegevens	Naam Geboortedatum Geboorteplaats Geboorteland Adres Straat en nummer Postcode en woonplaats E-mailadres Telefoonnummer
Overzicht opleidingen	Geef per opleiding de volgende elementen: Naam opleidingsverstrekker Naam cursus, opleiding Naam richting, optie Periode Diploma, getuigschrift, leerbewijs
Overzicht werkervaringen	Beschrijf deze werkervaringen chronologisch en overzichtelijk. Geef per item de volgende elementen: Titel functie Bedrijf, organisatie, instelling Omschrijving taken + resultaten
Hobby's	Vrijtijdsbesteding
Nevenactiviteiten	Activiteiten die je doet naast je studie. Bijvoorbeeld: vrijwilligerswerk, voetbaltrainer e.d.

Voorbeeld voorblad persoonsgegevens

Foto:

Naam:
 Adres:
 Postcode en woonplaats:
 Telefoonnummer:
 E-mailadres:
 Geboortedatum:
 Naam kinderclub:

Voorbeeld overzicht opleidingen

Naam + plaats School of vormingsinstelling	Soort opleiding	Duur van de opleiding (van... tot ...)	Diploma/certificaat/ Getuigschrift	Bewijs Ja / nee
Sint Jan College te Amsterdam	vmbo	1990-1994	diploma	Ja
Toneelschool te Putten	Toneel	1994 - 1995	certificaat	Ja

Voorbeeld overzicht werkervaring

Beroep / functie / activiteit	Naam en omschrijving van bedrijf / organisatie	Welke taken werden uitgevoerd?	Aantal uren per week	Aantal jaren (van ... tot ...)	Bewijs Ja/ Nee
Vakantiewerk	Drukkerij Vos	inpakker	24 uur per week	15/07/2003 tot 31/8/2003	Ja
Bijbaantje	Kinderboerderij	begeleider	16 uur per week	September 2006 tot heden	Ja

Voorbeeld overzicht hobby's, vrijwilligerswerk e.d

Welke taken?	Naam organisatie	Aantal uren per week / maand / jaar	Duur (van ... tot ...)	Bewijs Ja / nee
Oppas kindjes zus en broer		3 uur per maand	1996 - 2000	Nee
Schminken kindjes	Buurthuis te Almere	5 uur	Augustus 2006	Nee

Voorbeeld overzicht bewijsstukken per competenties

Omschrijving bewijsstukken
Certificaat assertiviteitscursus
Diploma EHBO
Video opname toneelstuk
Deelname bewijs workshop 'begeleiden van zorgvragers'

**Bijlage 2 Formulier beoordeling bewijsstukken vlgS WARG per competentie
(portfoliobegeleider of bij groePsevaluatie)**

De bewijzen die door de leerling verzameld worden om bepaalde competenties als verworven aan te tonen, moeten beoordeeld worden. De bewijzen kunnen beoordeeld worden op verschillende aspecten. Voor elk aspect kunnen er drie scoringsmogelijkheden gegeven worden: Goed (+), matig (±) en onvoldoende(-).

Naam leerling:

Competentie:

Nr 1	Naam bewijsstuk	Waar	Actueel	Relevant	Gevarieerd

Competentie:

Nr 2	Naam bewijsstuk	Waar	Actueel	Relevant	Gevarieerd

Competentie:

Nr 3	Naam bewijsstuk	Waar	Actueel	Relevant	Gevarieerd

Competentie:

Nr 4	Naam bewijsstuk	Waar	Actueel	Relevant	Gevarieerd

Naam portfoliobegeleider:

Algemeen oordeel portfoliobegeleider: Goed (+), matig (±), onvoldoende(-)

Opmerkingen:

Paraaf portfoliobegeleider:

**Bijlage 4 Voorbeeld Formulier STARR methodiek tijdens eind
portfoliogesprekken**

Naam deelnemer: Jolanda Visser

Datum: 19-19-2010

Competentie Samenwerken
Vraag: Geef een voorbeeld hoe je afgelopen periode hebt samengewerkt in een groep
Situatie Ik heb afgelopen week gewerkt aan het herschrijven van een protocol 'injecteren' op de afdeling. Dit heb ik gedaan samen met twee andere collega's verpleegkundige
Taak: Ik heb met name heel veel relevante informatie opgezocht
Actie De informatie die ik had, besprak ik met de twee collega's
Resultaat Op dit moment is het protocol bijna klaar in concept
Reflectie: Ik heb ervaren dat door intensief samen te hebben gewerkt met de twee collega's heb ik heel veel geleerd. Daarnaast ligt er een goed product dat de kwaliteit van zorg zal bevorderen in de praktijk.

Bijlage 6: Voorbereiding evaluerende portfoliogesprek

Tijdens het ontwikkelingsgerichte (evaluerende) portfoliogesprek ga je samen met medeleerlingen gesprekken voeren in groepjes. De mentor / SLB'er loopt rond en zal het groepsproces in de gaten houden. De mentor zal het proces observeren en zo nodig aansturen. De aansturing vindt plaats door op gerichte wijze vragen te stellen aan de leerlingen.

Aan het eind van het groepsgesprek moet het voor ieder leerling duidelijk zijn of de leerling op de goede weg zit en wat de leerling de komende periode moet gaan doen. Daarnaast leer je van je medeleerlingen en doe je ideeën op hoe te werken aan competenties en hoe je dit kunt bewijzen.

Groepsgrootte: minimaal drie leerlingen in één groep, waarvan kan worden gekozen voor interview in tweetallen en een observant. Om de 20 á 25 minuten zal de groep wisselen. Het is van belang dat ieder leerling aan de beurt is geweest.

Duur: de evaluerende gesprekken worden in 3 aaneengesloten lesuren per groep.

Wat gebeurt in de groepen?

In het groepsgesprek komen 3 punten centraal aanbod:

1. **Terugkijken** : Wat heb je geleerd?
2. **Stilstaan** : Hoe ver ben je in je leerproces? Waar sta je nu in de opleiding?
3. **Vooruitkijken:** Wat wil je de komende periode leren? Wat zijn je voornemens?
4. **Procesbewaking:** hoe verloopt het groepsproces?

Vorbereidingstip

Je neemt je portfolio mee. Handig is om je bewijsstukken op een 1A4 te omschrijven. Dit geeft een goed overzicht over welke bewijsstukken je hebt verzameld en wat je nog mist.